

Skriveno lice Koprivnice

MAŠA ZAMLJAČANEC

1. Uvod

Skriveno lice Koprivnice interdisciplinarni je edukacijsko-izložbeni program Muzeja grada Koprivnice koji se odvija u koprivničkim kvartovima i bilježi priče o svakodnevnom životu, čineći tako svojevrsan arhiv sjećanja o Koprivnici 20. stoljeća kroz oči i iskustva njezinih stanovnika. Posvećen produblivanju konteksta suvremene kulture i tradicije, program terenskim istraživanjem gradskih kvartova i povezivanjem s njihovim stanovnicima potiče publiku na izražavanje, promišljanje kvartovskih priča, uvažavanje njihova značenja i značaja, ali i razvijanje osjećaja za baštinske vrijednosti i vizualnu pismenost i sposobnost opažanja zanemarenog, zaboravljenog, neuključenog i nestandardnog u svakodnevici.

2. O projektu

Svaki stanovnik Koprivnice reći će da je njegov kvart poseban na svoj način. Činjenica je da u koprivničkom urbanom pejzažu neki kvartovi zauzimaju posebno mjesto. U arhitektonskom smislu koprivnički su kvartovi koloplet suprotnosti – osobito ako izuzmemo najuži centar definiran parkom te arhitekturom kraja 19. i početka 20. stoljeća, iako i u njega sve više prodiru nove tipologije koje sa sobom nose i nove vrijednosti (primjeri zgrade Umjetničke škole „Fortunat Pintarić“, Dvorane „Branimir“ i urbanističkog rješenja novog trga te prijedlozi za budućnost – formiranje novih pješačkih zona u Nemčićevoj, na Trgu mladosti i u Esterovoj). Međutim, u drugim kvartovima paralelno postoje stambeni blokovi i poslovne zgrade zajedno s ostacima grozdova manjih kuća, tradicijskih kuća, kao i blokova za

zbrinjavanje radnika koprivničkih tvornica. U svakodnevnom radu, promatranju i promišljanju grada i ljudi koji u njemu žive, uvidjeli smo velik i kvalitetan prostor za istraživanje grada, razvoj vizualne pismenosti, učenje o kulturnoj baštini, ali i nedostatak interesa i razumijevanja uloge kulture i umjetnosti u suvremenom društvu. Muzej zato pokreće projekt *Skriveno lice Koprivnice* s ciljem unošenja promjene povezivanjem muzejskih stručnjaka i stanovnika grada te direktnog prenošenja znanja (i kreativnog procesa) s jednih na druge. Direktnom komunikacijom i interakcijom sa stanovnicima koprivničkih kvartova pozvanih da sudjeluju u programu na neposredan način približit će im se baština.

3. Tim

Voditeljice programa su Vesna Peršić Kovač, viša kustosica etnologinja i autorica brojnih izložbi, koncepcija muzejskih stalnih postava te muzeja na otvorenom, knjiga *Zapisi iz podravske svakodnevice* i *To se ti prejde*, scenarija za dokumentarne etnografske filmove... Vesna inače sudjeluje u provedbi projekata i aktivnosti vezanih uz predstavljanje, čuvanje i prenošenje zaštićenih nematerijalnih kulturnih dobara. Uz nju je voditeljica programa Maša Zamljačanec, diplomirana povjesničarka umjetnosti koja kao kustosica i muzejska pedagoginja vodi umjetničko-istraživačke programe i sudjeluje u njima, jednako kao i u radionicama koje vodi unutar organizacija institucionalne i izvaninstitucionalne kulturne scene, te koja trenutno razvija vlastiti pedagoški pristup u Muzeju grada Koprivnice, a već 10 godina s prijateljicom vodi i udrugu Mamuze koja se bavi temama umjetnosti u javnom prostoru.

Sl. 4. Iz obiteljskog albuma: par koji je Karpatijom putovao u Ameriku.

4. Pokretni studio i vizualni identitet

Program je uključio nabavu malog putujućeg studija za snimanje i edukaciju voditeljica programa o osnovama rukovanja opremom, kadriranja, snimanja i montaže u kojoj je kao predavač sudjelovao Dinko Šimac, koprivnički redatelj, snimatelj i producent. Istovremeno se radilo na planu akcija u kojima će se snimati sugovornici te je napravljen vizualni identitet programa, a njegov je autor domaći grafički dizajner Dejan Halusek. On je i autor rješenja stranice na kojoj se u digitalnom obliku mogu pregledavati prikupljene priče. Slijedila je velika uvodna kampanja i poziv stanovnicima Koprivnice da se prisjete zanimljivih priča u svom kvartu, donesu fotografije, da sami ili u suradnji s nama dokumentiraju današnje stanje, posebnosti pojedinih ulica, da kritički i kreativno razmišljaju. Tijekom godine u dvodnevnom su se akcijama u svakom kvartu prikupljali predmeti za fotografiranje, zapisivale su se priče, napravili intervjui s kazivačima, a sve se arhiviralo i predstavljat će se na stranici projekta. Mnogi danas svakodnevno koriste

Sl. 1. Pregledavanje fotografija tijekom jedne od akcija.

Sl. 2. Dogovor s kazivačicom prije snimanja.

multimedijalne uređaje pa smo medij videa izabrali kao jedan od relevantnijih u *Skrivenom licu Koprivnice*.

5. Kampanja

Medijskom kampanjom pozvali smo stanovnike koprivničkih kvartova da podijele sjećanja o svojim kvartovima, donesu predmete i fotografije za koje misle da su važni za povijest kvarta. Svaki mjesec održalo se organizirano dvodnevno prikupljanje kazivanja i predmeta, snimaju se intervjui, bilježe fotoaparatom, a nakon toga se priče uređuju i predstavljaju na stranici napravljenoj za ovu namjenu. Tako će stanovnici Koprivnice koji to žele postati dio digitalnog arhiva grada – poučnog, kuriranog,

Sl. 3. Obiteljska fotografija iz Brežanca – baka Grosa s unukom.

nastalog uzimajući u obzir sve uključene. Prilikom istraživanja, tehnologija se predstavlja kao dobar način za kombinaciju povijesnih elemenata i ostavštine te suvremenih praksi koje će u ovom mediju zabilježiti, predstaviti i sačuvati priče i dati posebnu važnost (radu sa) stanovnicima.

Prva dvodnevna akcija prikupljanja sjećanja i priča održana je u jednom od najstarijih kvartova – Brežancu. Snimljeno je 12 sugovornika. Iduća akcija nastavila se u Miklinovcu, kvartu koji je ujedno i najduža ulica u Koprivnici te je tijekom dva dana snimljeno ukupno 10 sugovornika. *Skriveno lice Koprivnice* nastavilo je idući mjesec s akcijom u kvartu Lenišće gdje je tijekom dva dana svoje priče podijelilo ukupno 11 sudionika, a akcije su nastavljene mjesec nakon toga u kvartu koji uključuje Gibaničnu, Ledinsku i Miškininu ulicu. Svilarška je jedna od posebnih ulica u centru Koprivnice i dokumentirana je zasebno u pričama njezinih stalnih i povremenih stanovnika, a akcije su nastavljene u kvartovima Vinica i Tarašćice.

Zadnja akcija prije izvještajnog razdoblja napravljena je sredinom studenog, a program je nastavljen i tijekom 2023. godine. Kako bi istraživanjem bili obuhvaćeni svi kvartovi i naselja, *Skriveno lice Koprivnice* provodit će se i u godinama koje dolaze.

6. Akcije

Tijekom 2022. godine u dvodnevnom je akcijama obrađen dio kvartova koje navodimo u nastavku. Ne moramo posebno naglašavati kako su tijekom provođenja akcija reakcije sudionika bile više nego dobre. Odnosi se to na osobe koje su intervjuirane, ali i na one koje su pomogle osiguravanjem prostora ili pronalaženjem sugovornika. Slijedi kratak opis svakog od do sada istraživanih kvartova, prema redoslijedu provođenja akcija, kao i sažetak onoga što su sugovornici govorili o svojem kvartu nastojeći nam prenijeti sjećanja, emocije i doživljaje. Mnogi od njih pokazali su nam i dio svojih obiteljskih fotografija koje su digitalizirane i čine cjelinu sa zabilježenim pričama.

BREŽANEC. Jedan od najstarijih kvartova u Koprivnici, mjesto susreta tradicijske i moderne arhitekture s prirodom gdje potok dijeli ulicu na pola, sjećanja na drvene mostove još uvijek su jako živa, a svaki stanovnik još uvijek zna što je *majuš*. Naučili smo da, kada govorite o *Brežancu*, ne možete reći da ste bili u Brežancu, nego na *Brežancu*. Skriveno lice Koprivnice otkrilo je priče o bračnom paru koji je početkom prošlog stoljeća brodom Karpatia putovao u Sjedinjene Američke Države i u nekoliko godina zaradio dovoljno novca za gradnju najljepše kuće (tog vremena) na Brežancu. Kuća se nalazila na mjestu današnjeg imanja obitelji Zrinski koji su nas tijekom prikupljanja priča na Brežancu i ugostili u svojem prostoru. Jedna od najupečatljivijih stanovnica tog kvarta bila je baka Grosa, odvažna, zanimljiva, mudra i pomalo stroga žena o kojoj smo slušali priče od sugovornika, a onda i upoznali njezinu unuku koja nam je prenijela svoje doživljaje ovog kvarta kroz 21. stoljeće.

MIKLINOVEC. Iako na rubu centra grada, ovaj kvart velikim dijelom živi u dodiru s načinom života okolice, u njemu se čuva i obnavlja tradicija: uzgoj voća i povrća, dobrosusjedski odnosi i život u proširenoj obitelji. Miklinovec je oduvijek bio najdulja ulica u gradu, a njezini stanovnici vrlo su aktivni u društvenom životu

pa su čak izgradili i društveni dom u kojem su godinama sami organizirali koncerte i zabave obavljajući sami sav posao – od naplate ulaza do posluživanja pića, dogovaranja programa, oglašavanja i čišćenja. Danas su Miklinovcu pridruženi i neki potpuno novi dijelovi u kojima se živi drugačije. Važan je centar i mjesto susreta ovog kvarta Osnovna škola „Braća Radić“ koja spada među najveće škole u Hrvatskoj.

LENIŠĆE. Kakve veze ima Lenišće s lanom i kako su polja kukuruza utrla put najmodernijem koprivničkom kvartu, saznali smo iz priče onih koji su ga gradili i u njemu žive. Osamdesetih godina počela je izgradnja na Lenišću, to je bio novi kvart u kojem su kuće i zgrade nicala među poljima kukuruza, a onda je izgrađen i prvi poslovni centar s prvom videotekom i poznatim frizerskim salonom Marije Posavec, poznate Mici, koja je provela život (i još ga provodi) uljepšavajući žene svih generacija. Ovaj je kvart obilježen i radom javnih službi i institucija što doprinosi velikoj živosti tijekom prijepodneva.

MIŠKININA. Jedna od „najduljih“ ulica na svijetu prema riječima njezinih stanovnika, ona koja vas vodi u grad, koja otvara put u susjedne zemlje, ulica koju su odredili stadion i vojarna, a udomila je neke od najboljih obrtnika u Koprivnici. Gibaničnu i Miškininu ulicu obilježile su priče o zajedništvu u svakodnevnom životu, pomaganju u gradnji kuće, uređivanju okoliša, igri na ulici bez obzira na promet i dijeljenju slatkiša. Neizostavne su u ovom kvartu i priče o vojarni i vojnicima koji su djeci bili zanimljivi i misteriozni. Odraslima su oni bili susjedi i prijatelji, a česti su gosti bili i u najpoznatijem lokalnu ovog kvarta – *Gurmanu*, u kojem su gosti bili kao obitelj, muzika i hrana bile su dostupne svakodnevno, a posao, koji je vodila obitelj Lulić, uključio je sve članove obitelji stvarajući posebnu atmosferu. Danas atmosferu tog prostora određuju studenti i mladi glazbenici, kulturni radnici i oni zaposleni u kreativnim industrijama.

SVILARSKA. Zakulisje glavnog trga, ulica koja prihvaća raznolikosti, jednako cijeni

Sl. 5. Lenišće u vrijeme izgradnje.

tradiciju i suvremeno i ima potencijal postati ulicom umjetnosti i kulture. Svilarska je ulica poput pravog začelja centra oduvijek bila dom zanimljivim stanovnicima i pričama, a danas u njoj puno vremena provode muzičari, polaznici Umjetničke škole „Fortunat Pintarić“ s kojima smo proveli cijeli jedan dan u razgovoru o prošlosti i budućnosti ulice. Kreativnu energiju u ovu ulicu donose i mladi umjetnici poput pjevačice Romane Pavliša i redatelja Dinka Šimca kojima je dom upravo u ovoj ulici.

VINICA. Kvart u kojem su vikendice postale kuće, a ulice su dugo bile bez imena, onaj čiji stanovnici uživaju u zelenilu šuma, mirnoći, dobrosusjedskim odnosima i prekrasnom pogledu na grad i okolice. Vinica i Podolice dva su susjedna kvarta koja u suživotu čine dom brojnim stanovnicima, a dijeli ih zeleni pojas i polja kroz koja vodi poznata Crna staza. Davno su čak sve ulice dijelile i naziv Vinica dok danas iz dvorišta najdulje viničke ulice, one Tina Ujevića, možemo vidjeti cijelu Koprivnicu, a taj je brijeg iznad grada postao slavan i radi *Moonlight sessiona* koji se na njemu snimaju.

TARAŠĆICE. Put do centra Koprivnice nekad je bio prekriven blatom i lešom, a danas je dragocjeni pojas zelenila između kolodvora i središta Koprivnice. Kvart koji okuplja naj-

Sl. 6. Voditeljice Skrivenog lica Koprivnice.

više ljudi, najzanimljivije zgrade i u kojem se umjetnost u javnom prostoru cijeni i koristi na načine kako su to zamislili umjetnici. Tarašnice su kao razvijeni produžetak centra jedan od kvartova koji okuplja možda i najveći broj ljudi u stambenim zgradama, a neke od njih su sugovornici opisali kao toliko posebne da nigdje nisu vidjeli slične. Vrtić, škole i miris čokolina ili pekmeza uz veliki su broj dnevnih migracija glavna odrednica kvarta koji živi punim plućima u dobrosusjedskim odnosima i toplini kvartovskog života.

7. Vaša priča o gradu ima i nastavak

Narednih godina slijedi nastavak provođenja projekta koji će uključiti akcije digitalizacije fotografija, razglednica i predmeta iz privatnih zbirki te prikupljanje priča o pojedinom kvartu. Skriveno lice Koprivnice omogućit će građanima (ali i putnicima namjernicima) mogućnost

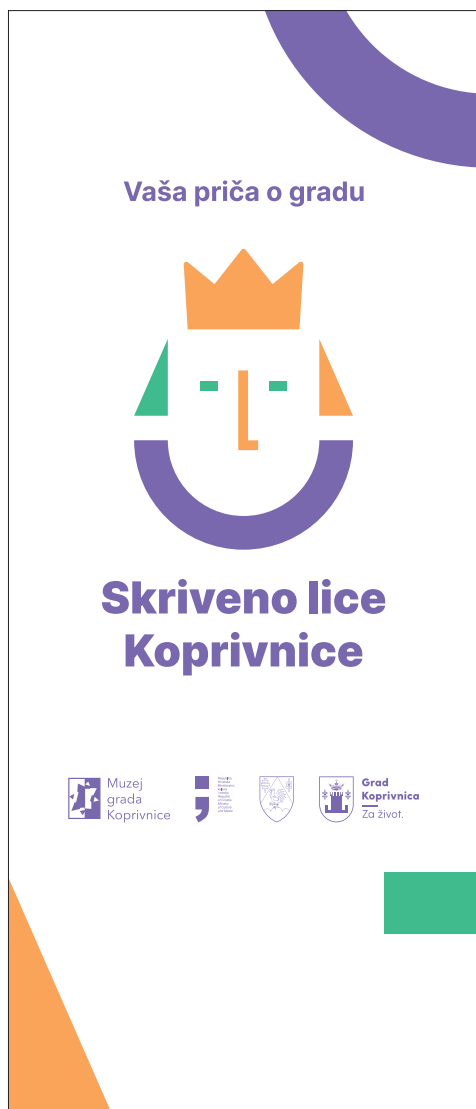
upoznavanja svoga grada na drugačiji način, kao i skretanja s uobičajenih putanja kako bi se stvarala nova iskustva i odnosi koji će doprinosti razvijanju zajednice i svijesti o brizi za javni prostor. Osim za vrijeme organiziranih akcija, građani će moći s članicama tima u vrijeme koje njima odgovara podijeliti svoja sjećanja, donijeti predmete i fotografije za koje misle da su važni za povijest kvarta, a mi ćemo ih fotografirati, priče ćemo zapisati i snimiti te nakon toga predstaviti na internetskoj stranici projekta. Terenskim istraživanjima, boravkom u kvartovima i učenjem o njima kroz objektiv kamere lakše se aktivira “skriveno lice” i malo drugačiji pogled na okolinu, a video postaje sredstvo arhiviranja, istraživanja, uočavanja, promišljanja prošlih i zamišljanja budućih scenarija i slika stvarnosti. Prilikom istraživanja koristi se metoda intervjua i digitalna tehnologija koja na dobar način predstavlja kombinaciju povijesnih elemenata i ostavštine sa suvremenim umjetničkim praksama te u novom

mediju bilježi, predstavlja i čuva priče s posebnim osvrtom na rad sa stanovnicima.

8. Zaključak

Danas urbane sredine na svoje stanovnike ne prenose priče nekadašnjih pripovjedača koje nose mudrost, zabavu i skrivena značenja važna za vrijedne spoznaje. Zato ćemo prema potrebi organizirati kvartovske šetnje i radionice kako bismo još bolje ušli u srce samog kvarta, a i u srca stanovnika svih dobnih i socijalnih skupina. Sve će pratiti putujuća dokumentarna izložba – svojevrsan kolaž različitih tema i (kvartovskih) priča iz svakodnevice.

Skriveno lice Koprivnice svoju bi dogradnju u budućnosti dobilo kroz grupne i individualne istraživačke šetnje u kojima građani mogu pješati kroz kvartove upoznavajući predstavljena mjesta i nalazeći nova, otkrivajući nepoznate i zanimljive priče.

Sl. 7. Plakat *Skrivenog lica Koprivnice*.